

DE UNIONE VERBI INCARNATI

QUÆSTIO UNICA

DE UNIONE VERBI INCARNATI

(*Et habet quinque articulos.*)

Primo enim queritur, utrum hæc unio facta sit in persona, vel in natura; 2° utrum in Christo sit una tantum hypostasis; 3° utrum Christus sit unum naturaliter, vel duo; 4° utrum in Christo sit unum tantum esse; 5° utrum in Christo sit una tantum operatio.

ARTICULUS PRIMUS. — *Utrum unio Verbi facta sit in persona.*

Quæstio est de unione Verbi Incarnati. Et primo queritur, utrum hæc unio facta sit in persona, vel in natura. Videtur autem quod in natura. Dicit enim Athanasius (in symbolo fidei), quod *sicut anima rationalis et caro unus est homo; ita Deus et homo unus est Christus*. Sed anima rationalis et caro uniuertur in unam naturam humanam. Ergo Deus et homo uniuertur in unam naturam Christi.

2. Præterea, Damascenus dicit in III lib. (cap. III) : *Hoc facit hæreticis errorem, quia dicunt idem naturam et hypostasim*. Sed hoc non videtur falsum esse : quia in quolibet simplici, et præcipue in Deo, idem est suppositum et natura. Ergo non est falsum quod hæretici dicunt, quod si unio facta sit in persona, sit facta in natura.

3. Præterea, Damascenus dicit in III lib. (ubi sup.), quod *inconvertibiliter et inalterabiliter unitæ sunt ad invicem duæ naturæ*. Sed unio naturarum videtur importare unionem naturalem. Ergo unio facta est in natura.

4. Præterea, in omnibus illis in quibus suppositum aliquod habet præter naturam speciei, vel accidens, vel naturam individualement, necesse est quod differat suppositum a natura, ut patet per Philosophum in VII Metaph. (com. xx et xxx). Sed si unio humanæ naturæ ad Verbum non est facta in natura humana, non pertinebit ad naturam speciei ipsius Verbi. Ergo

sequetur quod suppositum Verbi sit aliud a natura divina; quod est impossibile. Videtur ergo quod unio facta sit in natura.

5. Præterea, omnis unio terminatur ad aliquod unum; quod est posterius ipsa unione. Sed unitas personæ Verbi, cum sit æterna, non est posterior unione quæ facta est in plenitudine temporis. Ergo unio non est facta in persona.

6. Præterea, unio importat additamentum quoddam : unde non potest fieri unio in aliquo quod est summæ simplicitatis. Sed persona Verbi, cum sit vere Deus, est summæ simplicitatis. Ergo in persona Verbi non potest fieri unio.

7. Præterea, duo quæ non sunt unius generis, non possunt in aliquo uniri; ex linea enim et albedine non fit unum. Sed humana natura multo plus differt a divina quam ea quæ differunt genere. Ergo non potest simul humanæ et divinæ naturæ unio fieri in persona una.

8. Præterea, persona et natura Verbi differunt solum secundum modum intelligendi, in quantum in persona Verbi importatur relatio originis, non autem in natura. Sed per relationem originis Verbum non refertur ad humanam naturam, sed ad Patrem. Ergo eodem modo se habent ad naturam assumptam persona Verbi, et natura ejus. Si ergo est facta unio in persona, erit facta unio in natura.

9. Præterea, incarnatio excitat nos ad Deum incarnatum diligendum. Sed non debemus plus diligere unam personam divinam quam aliam; quia quorum est eadem bonitas, debet esse eadem dilectio. Ergo unio incarnationis facta est in natura communi tribus personis.

10. Præterea, secundum Philosophum in II de Anima (com. xxxvii), vivere viventibus est esse. Sed in Christo est duplex vita; scilicet humana, et divina. Ergo est illi duplex esse, et per consequens duplex persona : esse enim est suppositi vel personæ. Non ergo facta est unio in persona.

11. Præterea, sicut forma partis comparatur ad materiam, ita forma totius ad suppositum. Sed forma partis non potest esse nisi in materia propria. Ergo forma totius, quæ est natura, non potest esse nisi in proprio supposito, quod est persona humana. Et eadem ratione natura divina est etiam in persona divina. Ergo si sint ibi duæ naturæ, oportet quod sint ibi duæ personæ.

12. Præterea, omne quod vere prædicatur de aliquo, potest supponere pro ipso. Sed natura divina vere prædicatur de persona Verbi. Ergo potest supponere pro ipsa. Si ergo facta est unio in persona, vere potest dici quod facta sit unio in natura.

13. Præterea, omne quod unitur alicui, aut unitur ei essentialiter, aut accidentaliter. Sed humana natura non unitur Verbo accidentaliter, quia sic retineret suam personalitatem,

et essent duæ personæ: omnis enim substantia alteri adveniens retinet suam singularitatem; sicut vestis induta, et equus equitantis. Ergo advenit ei essentialiter quasi pertinens ad essentiam vel naturam Verbi. Est ergo unio facta in natura.

14. Præterea, nihil quod comprehenditur sub alio, extendit se ad aliquid extrinsecum; sicut quod comprehenditur loco, non est in exteriori loco. Sed suppositum cujuslibet naturæ comprehenditur sub natura illa; unde et dicitur res naturæ: sic enim comprehenditur individuum sub specie, sicut species sub genere. Cum ergo Verbum sit suppositum divinæ naturæ, non potest se extendere ad aliam naturam ut sit ejus suppositum, nisi efficiatur natura una.

15. Præterea, natura se habet ad suppositum per modum formalioris, et simplicioris, et constituentis. Hoc autem modo non potest se habere natura humana ad personam Verbi. Ergo persona Verbi non potest esse persona humanæ naturæ.

16. Præterea, actio attribuitur supposito vel personæ: quia actiones singularium sunt, secundum Philosophum (I Metaph., cap. 1). Sed in Christo sunt duæ actiones, ut Damascenus probat in III lib. (cap. xv). Ergo sunt ibi duæ personæ. Non ergo facta est unio in persona.

17. Præterea, persona definitur esse natura proprietate distincta. Si ergo facta est unio in persona, sequitur quod facta sit unio in natura.

Sed contra est quod Augustinus (Fulgentius) dicit in lib. de fide ad Petrum: *Duarum naturarum veritas manet in Christo secundum unam personam.*

Præterea, ad Orosium dicit: *Duas naturas cognoscimus in una persona (1) Filii.*

Respondeo dicendum, quod ad evidentiam hujus questionis, primo oportet considerare quid est natura; secundo quid est persona; tertio quomodo unio Verbi incarnati facta est in persona, non in natura. Sciendum est ergo, quod nomen naturæ a nascendo sumitur; unde primo est dicta natura, quasi nascitura, ipsa nativitas viventium, scilicet animalium et plantarum; deinde tractum est nomen naturæ ad principium prædictæ nativitatis. Et quia hujusmodi nativitatis principium intrinsecum est, ulterius derivatum est nomen naturæ ad significandum interius principium motus, secundum quod dicitur in II Physic. (comment. 1), qui natura est principium motus in eo in quo est, per se, non secundum accidens. Et quia motus naturalis præcipue in generatione terminatur ad essentiam speciei; ulterius essentia speciei, quam significat definitio, natura vocatur; unde et Boetius dicit in lib. de duabus Naturis, quod natura est unumquodque informans specifica differentia. Et hoc

(1) *Ad. natura.*

modo hic natura accipitur. Ad intelligendum autem quid sit persona, considerandum est, quod si aliqua res est in qua non sit aliud quam essentia speciei, ipsa essentia speciei erit per se individualiter subsistens; et sic in hujusmodi re idem esset realiter suppositum et natura, sola ratione differens; inquantum scilicet natura dicitur prout est essentia speciei, suppositum vero inquantum per se subsistit. Si vero aliqua res sit intra quam præter essentiam speciei, quam significat definitio, sit aliquid aliud, vel accidens vel materia individualis; tunc suppositum non erit omnino idem quod natura; sed habebit se per additionem ad naturam; sicut apparet præcipue in his quæ sunt ex materia et forma composita. Et quod dictum est de supposito, intelligendum est de persona in rationali natura; cum persona nihil aliud sit quam suppositum rationalis naturæ; secundum quod Boetius dicit in lib. de duabus Naturis, quod persona est rationalis naturæ individua substantia. Sic ergo patet quod nihil prohibet aliqua uniri in persona quæ non sunt unita in natura; potest enim individua substantia rationalis naturæ habere aliquid quod non pertinet ad naturam speciei; et hoc unitur ei personaliter, non naturaliter. Hoc igitur modo accipiendum est quod natura humana unita est Verbo Dei in persona, non in natura: quia si non pertinet ad naturam divinam, pertinet autem ad personam ipsius, inquantum persona Verbi assumendo adjunxit sibi humanam naturam. Sed de modo hujusmodi conjunctionis dubitatio et discordia accidit. Videmus enim in creatoris quod dupliciter aliquid alicui advenit; scilicet accidentaliter, et essentialiter.

Nestorius igitur, et ante ipsum Theodorus Mopsuestenus, posuerunt naturam humanam conjunctam esse Verbo accidentaliter; scilicet secundum gratiæ inhabitationem: ponentes quod Verbum Dei unitum erat homini Christo sicut habitans in ipso ut in templo suo. Videmus (1) autem quod omnis substantia conjuncta alteri accidentaliter, retinet seorsum suam propriam singularitatem; sicut vestis adveniens homini, aut domus continens habitatorem; unde sequitur quod homo ille habuerit propriam singularitatem quæ est personalitas ejus. Sequebatur ergo, secundum Nestorium, quod in Christo persona hominis esset distincta persona a persona Verbi; et quod esset alius filius hominis, et alius Filius Dei; unde Beata Virginem non confitebatur matrem Dei, sed matrem hominis. Sed hoc est omnino absurdum. Primo quidem, quia sacra Scriptura aliter loquitur de hominibus in quibus Verbum Dei habitavit per gratiam, et aliter de Christo: nam de aliis dicit quod factum est verbum Domini ad talem Prophetam; sed de Christo dicit: *Verbum caro factum est*, idest homo; quasi ipsum Verbum personaliter sit homo. Secundo, quia Apostolus ad Philipp., II,

(1) *Ad. videns.*

hanc unionem exinanitionem Filii Dei vocat. Manifestum est autem quod inhabitatio gratiæ non sufficit ad rationem exinanitionis; alioquin exinanitio competeret non solum Filio, sed etiam Patri et Spiritui sancto; de quo Dominus dicit Joan., xiv, 17: *Apud vos manebit, et in vobis erit*; et de se et Patre (vers. xxxiii): *Ad eum veniemus, et apud eum mansionem faciemus*. Propter hoc igitur, et multa alia, prædictus error damnatus est in Concilio Ephesino.

Quidam vero cum Nestorio sustinentes humanam naturam accidentaliter Verbo advenisse, voluerunt evitare dualitatem personarum, quam ponebat Nestorius; ponentes quod Verbum assumpsit animam et corpus sibi invicem non unita, ut sic non constitueretur persona humana ex anima et corpore. Sed ex hoc sequitur majus inconveniens, quod Christus non vere fuerit homo; cum ratio hominis consistat in unione animæ et corporis. Et ideo etiam hic error damnatus est sub Alexandro III in Concilio Thuroniensi.

Alii vero acceperunt aliam partem, ponentes naturam humanam Verbo essentialiter advenire, ut quasi conflaretur una natura, sive essentia, ex natura divina et natura humana. Et ad hoc quidem Apollinaris Laodicensis tria dogmata posuit, ut Leo Papa dicit in epistola quadam ad Constantinopolitanos; quorum primum fuit quod posuit animam non esse unitam in Christo, sed Verbum carni loco animæ advenisse; ut sic ex Verbo et carne fieret una natura, sicut in nobis ex anima et corpore. In quo quidem dogmate Apollinaris secutus est Nestorium. Sed quia evangelica Scriptura expresse de anima Christi loquitur, secundum illud Joan., x, 18: *Potestatem habeo ponendi animam meam*; incidit in secundum dogma, ut poneret quidem animam sensitivam esse in Christo, non autem rationalem; sed Verbum fuisse homini Christo loco intellectus. Sed hoc est inconveniens: quia secundum hoc, Verbum non assumpsisset humanam, sed bestialem naturam, ut Augustinus contra eum arguit in lib. LXXXIII Qq., quæst. lxxx. Tertium dogma ejus fuit, quod caro Christi non est de femina sumpta, sed facta de Verbo in carnem mutato atque converso. Hoc autem est maxime impossibile: quia Verbum Dei, cum sit vere Deus, est immutabile omnino. Unde propter hæc dogmata damnatus est Apollinaris in Concilio Constantinopolitano; et Eutyches, qui ejus tertium dogma secutus est, in Concilio Chalcedonensi.

Sic igitur si non est facta unio in persona, sed solum secundum habitationem, secundum Nestorium, nihil novum in Christi incarnatione accidit. Quod vero facta sit unio in natura, secundum Apollinarem et Eutychem, est omnino impossibile: cum enim species rerum sint (1) sicut numeri, in quibus addita

(1) *Al.* qui enim species rerum cum sint.

vel subtracta unitate variant speciem, ut dicitur in VIII Metaph.; quæcumque natura est in se perfecta, impossibile est quod recipiat alterius naturæ additionem; vel si reciperet, non esset eadem natura, sed alia. Divina autem natura est perfectissima: similiter etiam humana natura habet perfectionem suæ speciei: unde impossibile est quod una alteri adveniat unione naturali. Et si esset possibile, jam id quod ex utroque constitueretur, neque esset natura divina neque humana: et sic Christus esset neque homo neque Deus; quod est inconveniens. Relinquitur ergo quod humana natura non est unita Verbo neque accidentaliter neque essentialiter, sed substantialiter, secundum quod substantia significat hypostasim, et hypostaticè vel personaliter. Hujus autem unionis exemplum in rebus creatis nullum est propinquius quam unio animæ rationalis ad corpus, quod ponit Athanasius (in symbolo fidei). Non quidem secundum quod anima est forma corporis, quia Verbum non potest esse forma in materia; sed secundum quod corpus est animæ instrumentum, non quidem extrinsecum et adventitium, sed proprium et conjunctum; unde Damascenus dicit (lib. III, cap. xv), humanam naturam esse organum Verbi. Esset autem adhuc similis, sicut Augustinus dicit contra Felicianum (cap. xii), si fingamus, sicut plerique volunt, esse in mundo animam generalem, quæ possibilem materiam ad diversas formas, unam faceret secum esse personam (1). Sed tamen omnia hujusmodi exempla (2) sunt deficientia: quia unio instrumenti est accidentaliter; sed hæc est quædam unio singularis supra omnes modos unionis nobis notos. Sicut enim Deus est ipsa bonitas et suum esse; ita etiam est ipsa unitas per essentiam; et ideo sicut virtus ejus non est limitata ad istos modos bonitatis et esse qui sunt in creaturis, sed potest facere novos modos bonitatis et esse nobis incognitos; ita etiam per infinitatem suæ virtutis potuit facere novum modum unionis, ut humana natura uniretur verbo personaliter, non tamen accidentaliter; quamvis ad hoc in creaturis nullum sufficiens exemplum inveniat. Unde Augustinus dicit in epistola ad Volusianum (III, paulo ante med.) de hoc mysterio loquens: *Si ratio quaeritur, non est admirabile: si exemplum poscitur, non est singulare. Demus Deo aliquid posse, quod fateamur nos investigare non posse; in talibus enim tota ratio facti est potentia facientis*. Et Dionysius dicit in cap. II de divin. Nom.: *Jesus secundum nos divina compositio, idest unio, et ineffabilis est verbo omni, et ignota menti; tamen et ipsi primo dignissimorum Angelorum*.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod similitudo non attenditur

(1) *Al.* generalem, possibilem materiam ad diversas formas, unam facere de se personam; *Item* possibilem materiam ad usus suos formans unam facere de se personam. — (2) *Al.* extra.

quantum ad hoc quod ex anima et carne sit una hominis natura; sed quantum ad hoc quod utrobique constituitur una persona.

AD SECUNDUM dicendum, quod quamvis in divinis natura et suppositum, sive persona, non differant realiter; differunt tamen ratione, ut dictum est. Et quia idem est subsistens in natura humana et divina, non autem eadem essentia ex utroque componitur; inde est quod unio facta est in persona, ad cuius rationem pertinet subsistere; non autem (1) ad naturam, quæ importat essentiam rei.

AD TERTIUM dicendum, quod naturæ quidem unitæ sunt in Christo; non tamen in natura, sed in persona; quod apparet ex hoc ipso quod dicuntur inconvertibiliter et inalterabiliter naturæ esse unitæ.

AD QUARTUM dicendum, quod hæretici dicentes, quod non est facta unio in persona, sed quod sit facta in natura, non reputabant aliud esse personam et aliud naturam nec re nec ratione; et ideo decipiebantur.

AD QUINTUM dicendum, quod proprie secundum unionem dicitur aliquid unitum, sicut secundum unitatem dicitur aliquid unum. Et ideo unio non intelligitur terminari ad personam divinam secundum quod est una in se ab æterno, sed secundum quod est unita humanæ naturæ in tempore. Et ita unio secundum modum intelligendi præcedit personam, non prout est una, sed prout est unita.

AD SEXTUM dicendum, quod unio non dicitur fieri in persona divina, quasi ipsa persona divina constituatur ex duobus sibi invicem unitis; hoc enim ejus summæ simplicitati repugnaret; sed dicitur unio esse facta in persona, in quantum divina persona simplex subsistit in duabus naturis, scilicet divina et humana.

AD SEPTIMUM dicendum, quod duo quæ sunt diversa secundum genus, non ununtur in una essentia vel natura; nihil tamen prohibet quin uniantur in uno supposito; sicut ex linea et albedine non fit aliqua essentia; inveniuntur tamen in uno supposito.

AD OCTAVUM dicendum, quod persona Filii Dei dupliciter potest considerari. Uno modo secundum communem rationem personæ, prout significat quoddam subsistens; et secundum hoc unio facta est in persona secundum rationem personæ, sicut supra dictum est (in corp. art.). Alio modo potest in persona Filii considerari id quod est proprium personæ Filii; scilicet relatio qua refertur ad Patrem; et secundum hujus relationis rationem non consideratur unio duarum naturarum.

AD NONUM dicendum, quod sicut incarnatio nihil bonitatis adjicit ad personam divinam, ita etiam nihil adjicit ei diligibi-

(1) *Al.* est autem.

litatis; unde persona Verbi incarnati non est plus diligenda quam persona Verbi simpliciter; licet sit secundum aliam rationem diligenda, quæ tamen ratio sub universali bonitate Verbi comprehenditur; et propter hoc etiam non sequitur, si incarnationis unio facta est in una persona, et non in alia, quod propter hoc una persona sit magis diligenda quam alia.

AD DECIMUM dicendum, quod esse est et personæ subsistentis, et naturæ in qua persona subsistit; quasi secundum illam naturam esse habens. Esse igitur personæ Verbi incarnati est unum ex parte personæ subsistentis, non autem ex parte naturæ.

AD UNDECIMUM dicendum, quod non eodem modo se habet natura ad suppositum, sicut se habet forma ad materiam. Materia enim non constituitur in esse nisi per formam; et ideo forma requirit determinatam materiam, quam faciat esse in actu; sed suppositum non solum constituitur per naturam speciei, sed etiam alia quadam potest habere. Et ideo nihil prohibet naturam aliquam attribui supposito alterius naturæ.

AD DUODECIMUM dicendum, quod natura divina predicatur de persona divina propter identitatem rei, non autem secundum proprietatem modi significandi; et ideo non oportet quod supposito uno supponatur alterum; quia etiam in divinis hæc est vera: *Persona generalis*; non tamen hæc est vera: *Essentia generalis*.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod humana natura unita est Verbo, non quidem accidentiter, neque etiam essentialiter, quasi pertinens ad divinam naturam Verbi; sed substantialiter, idest hypostatice, quasi pertinens ad verbi hypostasim vel personam.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod persona Verbi comprehenditur sub natura Verbi, nec potest se ad aliquid ultra extendere; sed natura Verbi ratione suæ infinitatis comprehendit omnem naturam finitam; et ideo cum persona Verbi assumit naturam humanam, non se extendit ultra naturam divinam, sed magis accipit quod est infra; unde dicitur ad Philip., xii, 6, quod *cum in forma Dei esset Dei Filius, semetipsum exinavit*; non quidem deponens magnitudinem formæ Dei, sed assumens parvitatem humanæ naturæ.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum, quod sicut natura Verbi est infinita, ita et persona Verbi infinita est; et ideo natura divina Verbi correspondet ex æquo ipsi personæ Verbi secundum se; natura autem humana correspondet Verbo secundum quod factum est homo. Unde non oportet quod natura sit simplicior et formalius illo homine qui est Verbum caro factum, et constituens ipsum in quantum est homo.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod actio est suppositi, secundum aliquam naturam vel formam; et ideo non solum

diversificantur actiones secundum diversitatem suppositorum, sed etiam secundum diversitatem naturæ vel formæ; sicut etiam in uno et eodem homine alia actio est videre, et alia audire, propter diversas potentias; unde in Christo propter duas naturas sunt duæ actiones, licet sit una persona vel hypostasis.

AD DECIMUMSEPTIMUM dicendum, quod persona est quidem substantia distincta proprietate ad dignitatem pertinente; non autem secundum quod *substantia* significat essentiam vel naturam; sed secundum quod significat hypostasim.

ARTICULUS II. — *Utrum in Christo sit una tantum hypostasis.*

Secundo quæritur, utrum in Christo sit una tantum hypostasis vel suppositum, aut duo. Et videtur quod non sit una tantum. Dicit enim Augustinus in lib. contra Felicianum (cap. xi, in fin.): *In mediatore Dei et hominum, aliud Dei Filius, aliud hominis filius fuit.* Sed nihil quod est unum supposito vel secundum hypostasim, est aliud et aliud. Ergo in Christo non est unum suppositum tantum vel hypostasis.

2. Præterea, Augustinus dicit in lib. de Trin. (II, cap. vii, circa fin.), quod in Christo utrumque est Deus propter suscipientem Deum, et utrumque homo propter susceptum (1) hominem. Sed nihil quod est unum supposito vel secundum hypostasim, est duo, ut possit dici utrumque. Ergo in Christo non est una hypostasis tantum, sive suppositum.

3. Præterea, natura humana in Christo quædam substantia est. Sed non fuit substantia universalis; quia substantia universalis non est extra animam. Ergo fuit substantia particularis. Sed substantia particularis est hypostasis. Ergo in Christo humana natura fuit hypostasis. Sed humana natura in Christo est aliquid præter hypostasim Verbi Dei. Ergo in Christo est aliqua hypostasis præter hypostasim Verbi Dei; et ita in Christo sunt plures hypostasises.

4. Præterea, hoc nomen *homo* univoce dicitur de Christo et de Petro. Sed cum dicitur de Petro, nihil aliud importat quam aliquid compositum ex anima rationali et corpore. Ergo neque etiam cum dicitur de Christo. Sed præter animam et corpus est in Christo hypostasis vel suppositum Verbi Dei. Ergo in Christo aliud est hypostasis vel suppositum humanæ naturæ, et aliud hypostasis vel suppositum divinæ; et sic in Christo non est una tantum hypostasis vel suppositum.

5. Præterea, nihil infinitum contineri potest sub natura finita. Sed suppositum vel hypostasis Dei Verbi infinitatem habet. Ergo non potest contineri sub natura humana, quæ est finita. Sed omne suppositum continetur sub natura cuius est suppositum. Ergo suppositum quod est Verbum Dei, non potest

(1) *Al. suscipientem.*

esse suppositum humanæ naturæ, sed necesse est esse aliquid aliud suppositum. Ergo in Christo est aliquid aliud suppositum præter suppositum quod est Verbum Dei. Sunt ergo in Christo duo supposita vel hypostasises.

6. Præterea, sicut se habet genus ad speciem, ita se habet species ad individua. Sed eadem species non potest esse in diversis generibus. Ergo unum individuum non potest esse in diversis speciebus. Sed hypostasis est substantia individua, et similiter suppositum. Ergo non potest esse una hypostasis vel suppositum humanæ naturæ et divina, quæ non sunt unius spectei.

7. Præterea, sicut in Trinitate est una natura in tribus personis, ita in Christo sunt duæ naturæ in una persona. Sed tres personæ sunt unum propter unitatem naturæ, secundum illud Joan. x, 30: *Ego et Pater unum sumus.* Ergo Christus est duo propter dualitatem naturarum. Sed de nullo quod est unum supposito vel secundum hypostasim, potest dici quod sint duo. Ergo Christus non est unum supposito vel secundum hypostasim.

8. Præterea, Christus secundum quod est Filius Dei, habet aliquid commune cum Patre; secundum autem quod dicitur filius hominis, nihil habet cum Patre commune. Ergo in Christo aliud est Filius Dei, et aliud filius hominis; non est ergo unum supposito vel secundum hypostasim.

9. Præterea, id quod est de se incommunicabile, non videtur de se posse fieri communicabile; sicut nec quod de se est impossibile, potest fieri possibile, ut Commentator dicit in X Metaph. (vers. fin.). Sed humana natura secundum quod est in Christo, de se est incommunicabilis, cum sit aliquid particulare. Ergo non potest communicari supposito divinæ naturæ: non ergo potest esse idem suppositum humanæ naturæ et divinæ.

10. Præterea, unumquodque resolvitur in ea ex quibus consistit. Si ergo (1) detur per impossibile quod Verbum Dei deponeret humanam naturam, jam humana natura haberet hypostasim propriam et suppositum. Ergo et adhuc unita habet propriam hypostasim et suppositum; non ergo est ibi una hypostasis tantum, vel suppositum unum.

11. Præterea, non magis dependet natura a supposito quam suppositum a natura. Sed non potuit a Verbo Dei assumi suppositum humanæ naturæ, quin assumeretur ipsa natura humana. Ergo neque etiam potuit assumi natura humana, quin assumeretur suppositum humanæ naturæ. Sed assumens non est assumptum. Ergo suppositum humanæ naturæ non est ipsum suppositum Verbi Dei; ergo in Christo sunt duo supposita.

12. Præterea, anima et corpus in Christo non fuerunt mi-

(1) *Al. deest ergo.*

noris virtutis aut dignitatis quam in nobis. Sed in nobis ex compositione animæ et corporis constituitur hypostasis sive suppositum. Ergo et in Christo. Non autem suppositum vel hypostasis Verbi Dei, quod est æternum, cum prædicta unio sit temporalis. Ergo in Christo sunt duo supposita vel duæ hypostases.

13. Præterea, in Christo sunt tres substantiæ; corpus, anima, et Deus. Sed anima non est suppositum corporis. Ergo Deus non est suppositum humanæ naturæ.

14. Præterea, secundum Porphyrium, individuationem facit aggregatio proprietatum quas impossibile est in alio reperiri. Sed in Christo fuit aggregatio proprietatum pertinentium ad humanam naturam, quæ non possunt in alio reperiri. Ergo fecerunt individuationem. Non autem individuationem Verbi Dei, quod non est susceptivum accidentium. Ergo in Christo est aliud individuum, sive suppositum, quam suppositum Verbi Dei; sunt ergo in Christo duo supposita.

15. Præterea, in his quorum non est aliqua proportio, non potest fieri unum. Sed divinæ naturæ, quæ est infinita, nulla est proportio ad humanam, quæ est finita. Ergo non potest ex duabus naturis fieri una hypostasis, vel unum suppositum.

16. Præterea, generatio terminatur ad suppositum; particulare enim est quod generatur. Sed in Christo est duplex nativitas; temporalis scilicet, et æterna. Ergo in Christo est duplex suppositum, et non unum tantum.

17. Præterea, Verbum Dei assumpsit corpus et animam, non quidem ut separata, sed ut unita. Sed suppositum humanæ naturæ nihil est aliud quam anima et corpus prout sunt unita. Ergo in Christo est aliud suppositum præter suppositum Verbi Dei.

18. Præterea, non potest esse idem simplex et compositum. Sed suppositum humanæ naturæ est compositum, cum humana natura sit composita; non enim suppositum potest esse simplicius quam natura cuius est suppositum. Ergo cum suppositum divinæ naturæ sit simplex, erit in Christo aliud (1) suppositum præter suppositum divinæ naturæ.

Sed contra est, quod Damascenus dicit in III lib.: *In Domino Jesu Christo unam hypostasin cognoscimus.*

Præterea, eorum quæ differunt supposito, unum de altero non prædicatur. Si ergo in Christo esset aliud suppositum hominis, et aliud Dei; non posset dici quod homo sit Deus, vel Deus est homo: quod est erroneum. Non ergo in Christo est aliud suppositum Dei, et aliud hominis.

Respondeo dicendum, quod quidam volentes evitare Nestorii hæresim, ponentis in Christo duas personas, posuerunt in Christo unam personam, sed duas hypostases, sive duo suppo-

(1) *Id.*

sita; dicentes, hunc hominem, demonstrato Christo, esse suppositum et hypostasin humanæ naturæ, non autem divinæ; quia per hoc quod dicitur, Hic homo, nihil aliud importatur quam quædam particularis substantia ex anima et carne composita; pertinere tamen dicebant humanam hypostasin vel suppositum ad personam Verbi, propter hoc quod est a Verbo assumpta. Et hæc est opinio, quæ ponitur prima in vii dist., III Sentent. Sed qui hoc posuerunt, primo quidem vocem propriam ignoraverunt. Hypostasis enim nihil aliud est quam individua substantia, quæ etiam significatur nomine suppositi. Dicit autem Boet. in lib. de duabus naturis, quod persona est *individua substantia rationalis naturæ*. Sic ergo patet, quod non potest esse hypostasis rationalis naturæ, quin sit persona. Manifestum est autem, naturam humanam esse rationalem naturam; unde si in Christo sit propria hypostasis humanæ naturæ, vel proprium suppositum, præter hypostasin vel suppositum Verbi Dei, consequens est quod sit propria persona humanæ naturæ in Christo præter hypostasin Verbi; et sic non differt hæc positio a positione Nestorii. Secundo, quia si detur quod persona addat supra hypostasin in rationali natura proprietatem aliquam ad dignitatem pertinentem, sicut dicuntur aliqui personatum habere, quasi aliquam dignitatem habentes, sequetur quod unio humanæ naturæ ad Verbum non sit facta nisi in aliquo accidentali, idest in aliqua proprietate ad dignitatem pertinente; quod etiam Nestorius posuit. Unde sciendum est, hoc esse hæresim damnatam in quinto Concilio apud Constantinopolim celebrato, ubi sic legitur (actione VIII, cap. v, tom. II Concil.): *Si quis introducere conatur in mysterio Christi duas subsistentias, seu duas personas in unam personam dicit secundum dignitatem et honorem et adorationem, sicut Theodorus et Nestorius insanientes conscripserunt; talis anathema sit. Nec enim adjectionem personæ vel subsistentiæ suscipit sancta Trinitas incarnato uno de sancta Trinitate Dei Verbo.*

Ut igitur sciri possit quid in talibus concedendum sit et quid negandum, considerandum est, quod nomen ad individuationem pertinentium, sive sint nomina primæ impositionis, sicut *persona* et *hypostasis*, quæ significant res ipsas, sive sint nomina secundæ impositionis, sicut *individuum*, *suppositum*, et hujusmodi, quæ significant intentionem individualitatis, quedam eorum pertinent ad solum genus substantiæ, sicut *suppositum* et *hypostasis*, quæ de accidentibus non dicuntur, et *persona* in rationabilibus natura, et etiam *res naturæ* secundum acceptionem Hilarii; quedam vero pertinent ad individuationem in quocumque genere, sicut *individuum*, *particulare*, et *singulare*, quæ etiam in accidentibus dicuntur. Est autem substantiæ proprium, ut per se et in se subsistat; accidentis autem

est in alio esse; et ideo illa nomina quæ pertinent ad individuationem substantiæ, in illis solum locum habent quæ per se et in se subsistant; et propter hoc etiam de partibus substantiarum non dicuntur, quia non sunt in seipsis, sed in toto, quamvis non sint in subjecto; de quibus tamen dici possunt nomina ad individuationem pertinentia convenienter tam in substantiis quam in accidentibus; non enim potest dici quod hæc manus sit persona, vel hypostasis aut suppositum; quamvis dici possit, quod sit aliquid particulare, singulare, vel individuum. Manus enim etsi pertineat ad genus substantiæ, quia tamen non est substantia completa in se subsistens, non dicitur hypostasis aut suppositum, vel persona. Sic igitur, quia humana natura in Christo, non per se separatim subsistit, sed existit in alio, id est in hypostasi, Verbi Dei, non quidem sicut accidens in subjecto, neque proprie sicut pars in toto, sed per ineffabilem assumptionem; ideo humana natura in Christo potest quidem dici individuum aliquod, vel particulare vel singulare; non tamen potest dici vel hypostasis vel suppositum, sicut nec persona. Unde relinquitur, quod in Christo non est nisi una hypostasis vel suppositum, scilicet divini Verbi.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod de Christo dicuntur et divina et humana; et si quæretur id de quo dicuntur, unum et idem est; si autem consideretur id secundum quod prædicantur, aliud et aliud est, ut Augustinus dicit in I de Trin. (cap. vii); quia secundum naturam divinam de Christo prædicantur divina quidem secundum naturam divinam, humana vero secundum naturam humanam. Cum ergo dicitur quod in Christo aliud est Dei Filius, et aliud hominis filius, alietas non est referenda ad id de quo utrumque prædicatur, quod est unum suppositum utriusque filiationis; sed ad id secundum quod prædicatur. Et ideo Augustinus ibidem (contra Felicianum, cap. xi in fine) subjungit: *Aliud, inquam, pro distinctione substantiæ, id est naturæ; non alius pro unitate personæ.*

AD SECUNDUM dicendum, quod de Christo prædicatur quidem divina natura; sed humana natura de eo prædicari non potest, sicut nec de Petro, cum quo est univoce homo; unde non potest dici, quod Christus sit duo, vel utrumque, quasi sit (1) duæ naturæ. Suppositum autem humanæ naturæ prædicatur quidem de Christo; sed non ponit in numerum cum supposito divinæ naturæ, ut ostensum est. Unde relinquitur, quod cum Christus dicitur utrumque, intelligatur materialiter; sicut cum dicitur: *Paries et tectum sunt domus*, quia utrumque ad unam domum concurrunt; unde et Augustinus in lib. contra Felicianum (cap. i vers. fin.) dicit, quod unus atque idem homo, et corpus dicitur (2) et animus. Vel potest dici, quod hoc quod dicitur *utrumque*, referendum est ad numerum nominum duas

(1) *Al. sint.* — (2) *Al. docetur.*

naturas significantium; homo enim Christus dicitur et Deus et homo; sicut et Deus Verbum dicitur Deus et homo. Et hoc est quod dicitur utrumque Deus, propter suscipiendum Deum; quia scilicet hoc nomen *Deus* prædicatur et de Deo et de homine; et utrumque homo, propter susceptum (1) hominem; quia hoc nomen *homo* de utroque prædicatur.

AD TERTIUM dicendum, quod ad rationem hypostasis vel suppositi non sufficit quod aliquid sit particulare in genere substantiæ; sed ulterius requiritur quod sit perfectum et in se subsistens, ut dictum est.

AD QUARTUM dicendum, quod univocatio et æquivocatio attenditur secundum quod ratio nominis est eadem vel non eadem. Ratio autem nominis est quam significat definitio; et ideo æquivocatio et univocatio secundum significationem attenditur, et non secundum supposita. Et ideo hoc nomen *homo* univoce dicitur de Christo et de Petro; quia utrobique significat unam naturam, scilicet humanam, compositam ex anima et corpore; sed in Christo supponit suppositum æternum, quod non supponit in Petro.

AD QUINTUM dicendum, quod esse infinitum convenit supposito vel hypostasi Verbi Dei secundum divinam naturam; secundum vero humanam naturam competit ei esse sub natura humana; unde Dionysius dicit (i cap. de divin. Nomin.), quod *intra nostram factus est naturam qui omnem ordinem, secundum omnem naturam, substantialiter excedit.*

AD SEXTUM dicendum, quod nomen speciei significat naturam, sicut et nomen generis; unde si una species esset in diversis generibus, sequeretur quod una natura essent duæ naturæ. Sed individuum importat aliquid quod non pertinet ad naturam; et ideo non est contra rationem individui, quod idem individuum sit suppositum duarum naturarum.

AD SEPTIMUM dicendum, quod natura divina est omnino idem secundum rem cum qualibet trium personarum; et ideo tres personæ possunt dici esse unum; sed humana natura non est omnino idem secundum rem cum suo supposito, et ideo non prædicatur de eo; et sic non potest Christus dici esse duo propter duas naturas.

AD OCTAVUM dicendum, quod Filius Dei habet commune cum Patre divinam naturam, non autem hypostasim vel personam; filius autem hominis non habet commune cum Deo Patre nec hypostasim nec naturam; unde ex hoc non sequitur quod inter Filium Dei et filium hominis sit distinctio in persona vel hypostasi, sed solum in natura.

AD NONUM dicendum, quod natura humana assumpta a Verbo Dei inquantum est individua, habet quod non possit esse in

(1) *Al. suscipientem.*

multis; et secundum hoc dicitur incommunicabilis; sed ex hoc ipso quod est natura, habet quod sit in aliquo supposito.

AD DECIMUM dicendum, quod humana natura quamdiu est Verbo unita, quia non secundum se existit, non habet propriam suppositum vel hypostasim præter personam Verbi; sed si separaretur a Verbo, haberet non solum propriam hypostasim aut suppositum, sed etiam propriam personam; quia jam per se existeret; sicut etiam pars corporis continui quamdiu est indivisa a toto, est in potentia; et non in actu, sed solum facta divisione.

AD UNDECIMUM dicendum, quod in supposito includitur natura, non autem e converso; et ideo non potuit assumi suppositum quin assumeretur natura; potuit autem (1) e converso contingere.

AD DUODECIMUM dicendum, quod unio animæ et corporis in Christo ex hoc ipso est dignior quam in nobis, quia non terminatur ad suppositum creatum, sed ad suppositum æternum Verbi Dei.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod anima unitur corpori ut forma ejus ad constituendum humanam naturam; non sic autem unitur in Christo divinitas humanitati; quia non est facta unio in natura, ut supra (art. 1) dictum est; et ideo non est similis ratio.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod propriorum accidentium aggregatio sufficienter probat individuationem humanæ naturæ in Christo; non autem quod habeat rationem suppositi vel hypostasis, quia non per se existit.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum, quod non est facta hoc modo unio humanæ naturæ ad personam vel hypostasim Verbi in Christo, ut adæquetur ei quasi comprehendens ipsam, vel secundum aliquam proportionem certam a persona Verbi excedatur; quia adhuc manet persona Verbi excedens humanam naturam in infinitum. Qui tamen infinitus excessus non excludit quin quodam ineffabili modo persona Dei humanam naturam sibi copulaverit in unitatem hypostasis; quinimmo infinita virtus assumptis efficacius ad majorem unionem operatur.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod generatio terminatur ad suppositum quidem sicut quod generatur; ad naturam autem sicut ad id quod per generationem accipitur; unde forma dicitur generationis terminus. Et quia generationes et motus secundum terminos distinguuntur; inde est quod Christi sunt duæ natalitates secundum duas naturas, sed unus nascens propter suppositi unitatem.

AD DECIMUMSEPTIMUM dicendum, quod anima et corpus unita constituunt suppositum et hypostasim, si per se existat

(1) *Al. enim.*

quod ex utroque componitur; quod in proposito non contingit.

AD DECIMUMOCTAVUM dicendum, quod Christus est simplex secundum divinam naturam, compositus autem secundum naturam humanam, ut patet per Dionysium, 1 cap. de divinis Nominibus.

ARTICULUS III. — *Utrum Christus sit unum neutraliter (1) vel duo.* (III, quæst. xvii, art. 1; et III Sent., dist. 6, quæst. II, art. 1.)

Tertio quæritur, utrum Christus sit unum neutraliter, vel duo. Et videtur quod sit duo neutraliter. Dicit enim Augustinus in I Trinit. (cap. vii): *Quia forma Dei suscepit formam hominis; utrumque est Deus, et utrumque homo.* Sed in eo quod est unum tantum, non potest dici *utrumque*. Ergo Christus non est unum tantum, sed duo.

2. Præterea, sicut in tribus personis divinis est una natura, ita in una persona Christi sunt duæ naturæ. Sed tres personæ divinæ dicuntur unum propter unitatem naturæ. Ergo Christus dicendus est duo propter duas naturas.

3. Præterea, Augustinus dicit contra Felicianum (cap. xi, a med.): *Aliud est Filius Dei, et aliud filius hominis.* Sed ubicumque est aliud et aliud, ibi sunt duo. Ergo Christus, secundum quod est Filius Dei et filius hominis, est duo.

4. Præterea, illud quod est unum supposito, fit alterum ex seipso successive propter diversum accidens; sicut Socrates senex a seipso puero. Sed sicut differentia accidentalitatis facit alterum, ita differentia substantialitatis facit aliud. Ergo si idem suppositum mutari posset de una differentia substantiali in aliam, esset aliud et aliud. Pari ergo ratione, si idem suppositum habeat simul duas differentias substantiales, simul erit aliud et aliud. Sed habere duas naturas, est habere duas differentias substantiales; quia natura est unumquodque informans specifica differentia, ut Boetius dicit in libro de duabus Naturis. Ergo Christus simul est aliud et aliud; et ita simul est duo.

5. Præterea, unumquodque est illud quod vere de eo prædicatur. Sed aliud prædicat hoc nomen *homo* de Christo, et aliud hoc nomen *Deus*: hoc enim prædicat utrumque nomen quod significat. Sicut enim hoc nomen *albus* nihil aliud significat quam qualitatem, secundum Philosophum (in Prædicamento substantiæ a med.); ita hoc nomen *homo* nihil aliud significat quam humanitatem, quæ est aliud a divinitate, quam significat hoc nomen *Deus*. Ergo Christus est aliud et aliud; et ita est duo.

6. Sed dicendum quod hoc nomen *homo* in sui significatione

(1) *Al. naturaliter; et sic infra.*

includit suppositum humanitatis, quod non est aliud a supposito divinitatis; et ideo Christus, secundum quod est Deus et homo, non est aliud et aliud. — Sed contra, ad diversitatem aliquorum non requiritur quod sint diversa secundum omne quod in eis est; sed sufficit si secundum aliquid sunt diversa: homo enim et asinus conveniunt quidem in animali, sed differunt rationali et irrationali differentiâ. Ad hoc ergo quod aliud prædicet hoc nomen *homo* de Christo et aliud hoc nomen *Deus*, sufficit si natura significata sit alia et alia, quamvis sit suppositum idem.

7. Præterea, Christus, in quantum Deus, est aliquid unum unitate increata; in quantum autem est homo, est unum unitate creata. Sed unitas creata et unitas increata sunt duæ unitates. Ergo Christus est duo.

8. Præterea, sequitur: Christus est unum tantum; ergo est hoc et non aliud. A destructione consequentis; sequitur, si non potest dici quod Christus sit homo et non aliud, quod non possit dici quod Christus sit unum tantum. Sed hæc est falsa; *Christus est homo tantum*. Ergo Christus est homo et aliud; et ita Christus est duo.

9. Præterea, hæc propositio, *Christus est Deus et homo*, est propositio *plures*, cum sit de prædicato copulato. Sed omnis talis propositio prædicat plura. Ergo Christus non est unum tantum, sed plura.

10. Præterea, secundum Philosophum in VIII Metaph. (com. xv et xvi), ex pluribus quorum unum est in potentia et aliud non, non fit aliquid unum, sed multa; unde cum dico, Homo est animal bipes, prædicatur de homine aliquid unum; non autem cum dicitur, Socrates est albus musicus. Sed humanitas et divinitas non se habent ut potentia et actus. Ergo cum dicitur, Christus est Deus et homo, non ponitur unum, sed multa; et ita Christus non est unum, sed duo.

11. Præterea, suppositum dicitur id quod est subsistens. Sed alia ratio subsistendi est filii hominis, et Filii Dei. Ergo est aliud et aliud suppositum; et ita Christus non est unum, sed duo.

12. Præterea, differentiâ conducit ad pluralitatem. Sed maxima differentiâ est inter humanam naturam et divinam. Ergo maxime Christus est duo.

13. Præterea, nihil unum potest participare impossibiles proprietates. Sed Christo conveniunt impossibiles proprietates; sicut esse æternum, et in tempore natum; infinitum, et loco circumscriptum; et alia hujusmodi. Ergo Christus non est unum, sed duo.

14. Præterea, Christus est homo. Homo autem est humanitas, quia essentia rei est idem cum eo cuius est essentia, ut dicitur in VII Metaph. (com. xx). Ergo Christus est sua huma-

nitatis. Est etiam divinitas. Cum ergo humanitas non sit divinitas, sequitur quod Christus non sit unum, sed duo.

Sed contra, Christus non est duæ personæ, nec duæ hypostases, nec duo supposita, ut ex prædicis (art. præced.) patet; nec duæ naturæ, quia humana natura non prædicatur de Christo. Ergo Christus non est duo.

Præterea, secundum Boetium (in lib. de Trin. et un., non præul a princ.), unumquodque ideo est, quia unum numero est. Si ergo Christus non sit unum, sequitur quod non sit ens.

Præterea, ea quæ de se invicem prædicantur, non ponunt in numerum. Sed homo et Deus de se invicem prædicantur in Christo. Ergo Christus non est duo, secundum quod Deus et homo.

Præterea, major est unio divinæ et humanæ naturæ in Christo, quam unio accidentis et subjecti, ut supra (art. 1) habitum est. Sed accidens et subjectum sunt unum numero, secundum Philosophum (V Metaph., com. vii). Ergo multo magis Christus est unum, secundum quod Deus et homo.

Præterea, Athanasius dicit de Christo (in symb.): *Licet Deus sit et homo; non duo tamen, sed unus est Christus*.

Præterea, quod factum est unum, unum est; sicut quod factum est album, est album. Sed secundum Higgonem in lib. de Sacramentis (lib. II, part. 1, cap. iv et ix), Verbum Dei est factum unum cum homine. Ergo Christus, Deus et homo existens, est unum.

Præterea, unitas est qua unumquodque dicitur unum. Sed post unitatem Trinitatis maxima unitas est Verbi incarnati. Ergo est maxime unum.

Respondeo dicendum, quod masculinum genus, quia est formatum, consuevit ad personam referri; et ideo manifestum est quod Christus non est duo masculine, sed unus; quia in Christo non sunt duæ personæ, sed una. Quidam vero ponentes in Christo unam personam, posuerunt in Christo duo supposita aut duas hypostases, unam Filii Dei, aliam filii hominis; unde licet non dicerent Christum esse duos masculine propter unitatem personæ, dicebant tamen ipsum esse duo neutraliter, propter dualitatem suppositorum. Sed quia hæc etiam opinio repugnat fidei veritati, ut supra (art. præc.) habitum est; ideo hæc opinio prætermittitur, considerandum est, utrum, supposito quod in Christo sit una hypostasis et unum suppositum, Christus debeat dici duo neutraliter, vel unum. Ad cuius evidentiam considerandum est, quod unum denominative dicitur quod habet unitatem, sicut album quod habet albedinem, sive quod ei subicitur; et eadem ratione multa denominative dicuntur a multitudine, et duo a dualitate. Quia vero unum convertitur cum ente, sicut est esse accidentale et esse substantiale; ita

dicitur aliquid esse unum vel multa vel secundum formam accidentalem, vel secundum substantialem. Secundum quidem formas accidentales dicitur aliquid multa quod est subjectum diversis formis accidentalibus vel successive vel simul. Successive quidem, sicut Socrates sedens est alter a se stante; unde Socrates, in quantum est prius stans et postea sedens, est multa successive. Simul autem, sicut Socrates in quantum est albus et musicus, est multa. Quod enim animal bipes, quod prædicatur de Socrate, sit unum et non multa, ex hoc contingit, quia unum eorum comparatur ad alterum ut potentia ad actum, ut dicitur in VIII Metaph. (text. xv et xvi); album autem et musicum non sic se habent ad invicem; et ideo Socrates, in quantum est albus et musicus, est multa, non quidem simpliciter, sed secundum quid; sicut et secundum accidentia dicitur aliquid esse secundum quid, et non simpliciter. Secundum substantiam autem dicitur aliquid unum et multa simpliciter, sicut ens. Sed secundum Philosophum in V Metaph. (text. xv), substantia secundum duos modos dicitur; scilicet suppositum, quod de alio non prædicatur; et forma, vel natura speciei, quæ de supposito prædicatur; et hæc quidem in creaturis puris non sunt simul unum et multa: non est enim una numero essentia diversorum suppositorum, nec iterum invenitur in creaturis puris aliquid unum suppositum habens duas naturales substantias; sed hoc singulare est in Christo; primum autem est singulare in tribus personis divinis. Manifestum est ergo quod Christus potest dici aliquater unum, quia est unum supposito; et aliquater multa, vel duo, quia est habens duas naturas, multo amplius quam Socrates; de quo prædicatur unum, in quantum est unum subjecto; multa, in quantum est album et musicum. Sed considerandum est, quid horum dicatur simpliciter, et quid secundum quid. Sciendum est ergo, quod simpliciter et proprio dicitur aliquid esse tale, quod est secundum seipsum tale. Dicitur autem aliquid esse secundum seipsum tale, quod est secundum totum, magis quam quod est secundum partem: quia pars non est simpliciter idem toti. Ipsum autem, cum sit reciprocum, est relativum identitatis. Et ideo quod convenit alicui secundum totum, magis convenit ei simpliciter quam quod convenit ei secundum partem; unde si aliquid natum sit convenire alicui secundum totum et partem; si conveniat ei solum secundum partem, dicitur convenire ei secundum quid, et non simpliciter; sicut si dicatur Æthiops albus qui habet albos (1) dentes; secus autem est de eo quod non est natum inesse nisi secundum partem; sicut aliquis dicitur simpliciter crispus, si habeat capillos crispis. Manifestum est autem quod suppositum significatur per modum totius; natura autem per modum partis formalis, ut ex supradictis patet; et

(1) *Al. Æthiops albus dentes, intermediis omissis.*

ideo cum unum et multa possint referri et ad suppositum et ad naturam, manifestum est quod si aliquid unum suppositum habeat plures naturas substantiales, erit unum simpliciter, et multa secundum quid. Cujus signum est, quia ea quæ differunt supposito, et sunt unum in eo quod per se pertinet ad naturam; sunt plura quidem simpliciter, sed unum genere vel specie; et ideo e contrario si unum suppositum habeat multas naturas, erit unum simpliciter, et multa secundum quid. Quia igitur Christus est unum suppositum habens duas naturas, sequitur quod sit unum simpliciter, et duo secundum quid.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod hoc (1) quod Augustinus dicit: *Utrumque Deus et utrumque homo*; non est referendum ad dualitatem suppositi secundum quam Christus simpliciter duo esse diceretur; sed ad dualitatem naturarum per duo nomina significatarum, quæ sunt *Deus et homo*; quia scilicet de Deo prædicantur humana et divina; et de homine prædicantur etiam divina et humana.

AD SECUNDUM dicendum, quod unaquæque divinarum personarum est omnino idem secundum rem cum divina essentia; nec aliquid additur in persona supra naturam divinam quod aliquam diversitatem substantialem faciat; et ideo per hoc quod in natura divina conveniunt tres personæ, sunt simpliciter unum. Non autem similiter se habet humana natura ad divinam personam; unde non est similis ratio.

AD TERTIUM dicendum, quod in Christo dicitur esse aliud filius hominis, et aliud Filius Dei, propter hoc quod aliam et aliam naturam prædicat utrumque nomen; non propter hoc quod sit aliud et aliud suppositum; ad quod sequeretur Christum esse simpliciter duo; cum enim suppositum humanum et divinum sint differentia, necesse esset substantialiter differre.

AD QUARTUM dicendum, quod diversæ formæ inherentes sive in eodem sive in diversis temporibus, non faciunt aliud simpliciter, si maneat idem suppositum; sed solum propter suppositum, quando suppositum est diversum.

AD QUINTUM dicendum, quod in hoc nomine *album* intelligitur albedo, et subjectum albedinis; sed albedo determinate, subjectum autem albedinis indeterminate. Nam cum dicimus album, intelligimus aliquid albedine informatum; non autem determinatur quid sit illud, sicut determinatur forma. Similiter etiam cum dico hominem, vel aliquid aliud substantialiter dictum, intelligitur habens humanitatem. Sed quia aliquid determinatur ad speciem per suam essentiam vel naturam, non autem per suum accidens; in hoc nomine *homo* determinate intelligitur id quod est habens humanitatem, magis quam in hoc nomine *album* intelligatur habens albedinem. Et quia id quod per nomen determinate intelligitur, est proprie nominis

(1) *Al. de hoc.*

significatum; magis hoc nomen *homo* significat suppositum humanitatis quam hoc nomen *album* subjectum albedinis; quamvis nec hoc nomen *homo* significet humanitatis suppositum, secundum quod est determinatum in sua singularitate; sed solum secundum quod est determinatum in natura speciei. Quia ergo suppositum humanæ naturæ et divinæ in Christo, secundum quod accipitur in sua singularitate discretum, est unum et idem in duabus naturis determinatis; est quidem simpliciter unum secundum seipsum; secundum quid autem duo; in quantum scilicet habet duas naturas.

AD SEXTUM dicendum, quod ad hoc quod aliquid (1) sit aliud, non oportet quod secundum totum distinguatur; ad hoc tamen quod simpliciter sit aliud, oportet quod distinguatur secundum seipsum.

AD SEPTIMUM dicendum, quod ex hoc quod unitas creata non est unitas increata, non potest concludi quod Christus sit duo; sed quod subsistat in duplici unitate, sicut subsistit in duplici natura.

AD OCTAVUM dicendum, quod si Christus esset unum, quod est homo, et non aliud quam homo; sequeretur quod esset unum omnino, id est et secundum naturam et secundum suppositum; per hoc autem quod Christus est unum quod est homo, et aliud quod est Deus, sequitur quod sit duo secundum naturam; non autem quod sit omnino et simpliciter duo, propter unitatem suppositi.

AD NONUM dicendum, quod illud de quo plura prædicantur in propositione quæ est de copulato prædicato, non oportet esse plura simpliciter; alioquin Socrates esset plura simpliciter, si sit albus et musicus; et ideo non oportet, si Christus est Deus et homo, quod sit duo simpliciter.

AD DECIMUM dicendum, quod ex divina natura et humana non fit unum secundum naturam; concurrunt tamen in unum suppositum propter quod Christus est unum.

AD UNDECIMUM dicendum, quod sicut non oportet quod Christus sit duo filii, propter hoc quod alia ratione est natus a Patre, et alia a matre; ita etiam non oportet quod sit duo secundum suppositum, propter diversam rationem subsistendi qua subsistit in quantum Deus et in quantum homo.

AD DUODECIMUM dicendum, quod maxima differentia quæ est inter humanam naturam et divinam, ostendit quod non potest esse una natura Dei et hominis; non autem ex hoc sequitur quod non possit esse unum suppositum utriusque nature.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod nihil prohibet contrarias et impossibiles differentias inesse eidem secundum diversa; sicut homo secundum animam est incorruptibilis, et secundum corpus corruptibilis; et ita etiam in Christo opposita

(1) *Al.* aliud.

quædam conveniunt secundum humanam et divinam naturam.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod hæc est falsa: *Homo est humanitas*: non enim omnino idem significatur per utrumque; quia, ut Philosophus dicit in VII Metaph. (cap. xx), quod quid est, id est essentia uniuscujusque, est idem cum eo quantum ad ea quæ sunt per se, non autem quantum ad ea quæ sunt per accidens. Et ideo quidquid sit illud cui potest aliquid accidere præter naturam suæ speciei, non est omnino idem cum sua essentia. Homini autem multa accidunt præter essentiam speciei. Unde patet quod non est omnino idem homo et humanitas; nam humanitas dicitur qua aliquis est homo, et sic in sua significatione includit sola ea quæ pertinent ad essentiam speciei; homo autem dicitur qui habet humanitatem, in quo etiam multa sunt alia præter essentiam speciei.

ARTICULUS IV. — *Utrum in Christo sit unum tantum esse.*
(III part., quæst. xvii, art. 2.)

Quarto quæritur, utrum in Christo sit unum tantum esse. Et videtur quod non. In Christo enim est esse divinum et humanum; quæ non possunt esse unum, quia esse non dicitur univoce de Deo et creaturis. Ergo in Christo non est tantum unum esse, sed duo.

2. Præterea, cuilibet formæ respondet suum esse; aliud enim est esse album, et aliud esse hominem. Sed in Christo sunt duæ formæ; quia, cum in forma Dei esset, formam servi accepit, ut dicitur Philip., ii, non tamen formam Dei deposuit. Ergo in Christo est duplex esse.

3. Præterea, secundum Philosophum in II de Anima (com. xxxvii), vivere viventibus est esse. Sed in Christo est duplex vita; scilicet humana, quæ fuit privata per mortem; et divina, quæ per mortem privari non potuit. Ergo in Christo non est tantum unum esse, sed duo.

Sed contra quidquid est unum simpliciter, est unum secundum esse. Sed Christus est unum simpliciter, ut supra (art. præced.) habitum est. Ergo in eo est unum esse.

Respondeo dicendum, quod hujus questionis est quodammodo eadem ratio et præmissæ; quia ex eodem (1) dicitur aliquid esse unum, et ens. Esse enim proprie et vere dicitur de supposito subsistente; accidentia enim et formæ non subsistentes, dicuntur esse, in quantum eis aliquid subsistit; sicut albedo dicitur ens, in quantum ea est aliquid album. Considerandum est autem, quod aliquæ formæ sunt quibus est aliquid ens non simpliciter, sed secundum quid; sicut sunt omnes formæ accidentales. Aliquæ autem formæ sunt quibus res subsistens simpliciter habet esse; quia videlicet constituunt esse substantiale rei subsistentis. In Christo autem suppositum sub-

(1) *Al.* de eodem.

sistens est persona Filii Dei, quæ simpliciter substantificatur per naturam divinam, non autem simpliciter substantificatur per naturam humanam; quia persona Filii Dei fuit ante humanitatem assumptam; nec in aliquo persona est augmentata, seu perfectior, per naturam (1) humanam assumptam. Substantificatur autem suppositum æternum per naturam humanam, inquantum est hic homo; et ideo sicut Christus est unum simpliciter propter unitatem suppositi, et duo secundum quid propter duas naturas, ita habet unum esse simpliciter propter unum esse æternum æterni suppositi. Est autem et aliud esse hujus suppositi, non inquantum est æternum, sed inquantum est temporaliter homo factum; quod esse etsi non sit esse accidentale, quia homo non prædicatur accidentaliter de Filio Dei, ut supra (art. 1) habitum est, non tamen est esse principale sui suppositi, sed secundarium. Si autem in Christo essent duo supposita, tunc utrumque suppositum haberet proprium esse sibi principale; et sic in Christo esset simpliciter duplex esse.

Ad primum ergo dicendum, quod esse humanæ naturæ non est esse divinæ. Nec tamen simpliciter dicendum est quod Christus sit duo secundum esse; quia non ex æquo respicit utrumque esse suppositum æternum.

Et similiter etiam dicendum est ad alia.

ARTICULUS V.—*Utrum in Christo sit una tantum operatio.*

(III part., quæst. xix, art. 1.)

Quinto quæritur, utrum in Christo sit una tantum operatio. Et videtur quod sic. Dicit enim Dionysius (in epist. ad Cajum monachum): *Deo homine facto, nova quadam Dei et hominis operatione conversatus est.* Non autem esset nova operatio Dei et hominis, nisi esset una et eadem operatio utriusque. Ergo in Christo est una operatio Dei et hominis.

2. Præterea, quæ concurrunt ad eandem operationem, non diversificant operationem. Sed divinitas et humanitas in Christo concurrunt ad eandem operationem; sicut ad sanationem leprosi concurret divina virtus, et carnis tactus.

3. Præterea, actio procedit ab agente per aliquod principium actionis, sicut calefactio ab igne per calorem. Ergo oportet quod multitudo et unitas actionis consideretur, vel ex parte agentis, vel ex parte principii quo agens agit. Sed numerus actionum in Christo non accipitur secundum principium quo agens agit; quia sic essent multo plures actiones Christi quam duæ, secundum diversitatem potentialium animæ. Est ergo dicendum, quod sit una actio in Christo propter unum suppositum agens.

4. Præterea, principalis agens et organi est una et eadem

(1) *Al.* nec perfectiorem naturam.

actio; sicut secare est actio carpentarii et serræ. Sed humanitas in Christo fuit organum divinitatis in Christo, sicut dicit Damascenus in III lib. (cap. xv). Ergo una et eadem est actio humanitatis et divinitatis in Christo.

5. Præterea, suppositorum est agere. In Christo autem non est aliud suppositum nisi suppositum æternum; de quo non potest dici quod agat virtute naturæ humanæ; quia sic acciperet aliquid ab humana natura, et haberet esse et actualitatem per humanam naturam; quia unumquodque agit in quantum est ens actu. Ergo nulla actio est in Christo nisi quæ fit virtute divinæ naturæ; non sunt ergo duæ actiones in Christo secundum duas naturas, scilicet divinam et humanam.

6. Præterea, suppositum conjunctus est naturæ divinæ quam operatio. Sed humana natura in Christo non habet proprium suppositum propter unionem ad divinam. Ergo multo minus habet propriam operationem; non ergo in Christo sunt duæ operationes.

7. Præterea, operationes sunt conjuncti; unde Philosophus dicit in I de Anima (com. lxxiv), quod qui dixerit animam intelligere, simile est ac si dixerit eam texere vel ædificare. Sed Christi est una persona, in qua conjuncta est humanitas divinitati. Ergo in Christo est una tantum operatio.

8. Præterea, prima et præcipua operatio intellectualis naturæ est ipsum intelligere. Sed intelligere non est operatio in exteriorem naturam transiens, sed in ipso agente manens. Agere autem est suppositi. In Christo autem est unum tantum suppositum increatum, quod est simplex. Cum ergo in uno simplici non possit esse duplex intelligere, videtur quod in Christo non possint esse duæ intellectuales operationes.

9. Præterea, operatio ejuslibet rei sequitur proprietatem ipsius. Sed secundum Damascenum (lib. III, cap. iii), duæ naturæ in Christo communicant sibi sua idiomata, id est suas proprietates, propter unitatem suppositi. Ergo pari ratione est ibi communicatio operationum; et ita non sunt distinctæ operationes secundum distinctionem naturarum.

10. Præterea, omnes operationes in uno homine reducuntur ad unum primum principium, scilicet ad voluntatem, quæ movet alias omnes potentias ad agendum. Sed similiter in Christo est ponere unum primum principium, scilicet divinitatem, a qua ejus humanitas movebatur; et ita operationes humanitatis referuntur in ipso ad divinitatem sicut ad primum principium. Ergo in Christo est una tantum operatio.

11. Præterea, *Sicut anima rationalis et caro est unus homo, ita Deus et homo unus est Christus*, ut Athanasius dicit (in symb.). Sed operatio corporis humani, vel animæ rationalis, dicitur operatio humana. Ergo operatio tam divinitatis quam humanitatis Christi debet dici operatio christiana; et

sic non erit in Christo nisi una operatio, sicut est unus Christus.

12. Præterea, omnis operatio procedit ab aliqua forma vel virtute. Sed agens principale non dat aliquam formam vel virtutem instrumento. Ergo instrumentum non habet aliquam operationem in quantum est instrumentum. Sed humana natura in Christo fuit organum Divinitatis, ut Damascenus dicit (lib. III, cap. xv). Ergo humana natura in Christo non habet aliquam operationem: sic ergo in Christo est una tantum operatio divinitatis.

13. Præterea, actio informat agentem. In Christo autem est tantum unum suppositum, scilicet æternum, quod non potest informari operatione creata. Cum igitur agere sit suppositi, videtur quod in Christo non sit aliqua operatio creata; et ita est ibi una tantum increata operatio.

14. Præterea, unus una est operatio. Sed Christus est unum simpliciter loquendo, ut supra dictum est. Ergo in Christo est una tantum operatio.

Sed contra est quod in sententiâ sextæ Synodi dicitur (actione 2 ad med.): *Duas naturales operationes indivise, inconvertibiliter, inconfuse et inseparabiliter in eodem Domino Jesu Christo vero Deo nostro glorificamus, hoc est divinam et humanam operationem.*

Præterea, Damascenus dicit in III lib. (cap. XIV et XI): *Duas actiones dicimus in Domino Jesu Christo; habet enim ut Patri consubstantialis, divinam actionem; et ut homo factus, humanæ naturæ actionem.*

Præterea, sicut in Trinitate est una natura in tribus personis, ita in Christo sunt duæ naturæ in una persona. Sed totius Trinitatis est una operatio propter unitatem naturæ. Ergo in Christo sunt duæ operationes propter dualitatem naturarum.

Præterea, Boetius dicit in lib. de duabus Naturis, quod natura est quæ agere et pati potest; et ita actio sequitur naturam. Sed in Christo sunt duæ naturæ. Ergo etiam duæ actiones.

Præterea, operatio sequitur virtutem; virtus autem essentialiam, quæ est natura rei. Ubi ergo sunt duæ naturæ, sunt duæ virtutes, et per consequens duæ operationes; et sic in Christo non est una tantum operatio, sed duæ.

Respondendo dicendum, quod unitas et pluralitas actionis potest ex duobus considerari. Uno modo ex parte subjecti agentis; et ex hoc consideratur unitas seu pluralitas actionis secundum numerum; sicut et quodlibet aliud accidens habet numeralem unitatem vel pluralitatem ex parte subjecti; hæc enim visio vel auditio Socratis est alia numero a visione vel auditione Platonis. Alio modo potest considerari unitas vel

pluralitas actionis ex parte principii quo agens operatur; et ex hoc actio dicitur esse una vel plures secundum speciem; sicut visio et auditio sunt operationes specie differentes; procedit enim actio ab agente secundum rationem virtutis qua agit. Nec obstat quod actiones recipiant speciem secundum objecta; quia determinatæ virtutes determinata objecta respiciunt. Considerandum tamen, quod si virtus, quæ est actionis principium, ab alia superiori virtute moveatur; operatio ab ipsa procedens non solum est actio, sed etiam passio; in quantum scilicet procedit a virtute quæ a superiori movetur. In homine autem omnes virtutes sensitivæ partis moventur quodammodo a voluntate sicut a quodam primo principio; et ideo et audire et videre et imaginari et concupiscere et irasci non tantum sunt actiones, sed etiam quædam passiones procedentes a motione voluntatis; in quantum scilicet homo ex propria voluntate ad prædicta progreditur. Et ideo licet in uno homine secundum diversas potentias et habitus videantur esse plures actiones specie differentes, tamen, quia omnes procedunt ab una prima actione voluntatis, dicitur esse una actio unius hominis; sicut si unus artifex per multa instrumenta operaretur, una ejus operatio diceretur. Secundum ergo hunc modum aliqui posuerunt quod in Christo est una tantum operatio, eo quod humana natura in eo divinæ operationi subjicitur, et ab ea movetur; et sic actio humanæ naturæ in comparatione ad divinam magis habet rationem passionis; unde propter virtutem divinæ actionis dicebant in Christo esse unam tantum actionem. Sed hoc irrationabiliter dicebatur, duplici ratione. Primo quidem, quia quæcumque virtus non habet dominium sui actus, sic a superiori movetur, quod ipsa non agit, sed potius agitur; unde et Philosophus dicit VI Ethic. (II Ethic., cap. II), quod sensus non est alicujus actionis principium. Sed virtus quæ habet dominium sui actus, scilicet voluntas, sic movetur a superiori, scilicet a Deo, quod non solum agitur, sed etiam agit. Et quia in Christo secundum humanam naturam est creata potentia voluntatis sicut et intellectus creatus, cum nihil ei desit eorum quæ pertinent ad perfectionem naturæ humanæ; consequens est quod motus voluntatis humanæ in Christo actio sit, et non solum passio; alioquin secundum humanam naturam mereri non potuisset. Secundo, quia operatio alicujus speciem et unitatem habet a primo principio pertinente ad eandem naturam; sicut voluntas, a qua habent unitatem omnes actiones humanæ, est quoddam principium intrinsicum humanæ naturæ; non autem aliquæ actiones habent unitatem ex hoc quod reducantur in aliquid primum principium alterius naturæ; alioquin sequeretur quod omnium rerum esset actio una, quia est unum primum principium movens omnia, scilicet Deus. Sic igitur etsi humana natura in Christo moveatur a divina, quia tamen sunt

duæ naturæ distinctæ, necesse est etiam quod sint duæ actiones. Quia igitur ex hoc quod aliquis ponit unam actionem in Christo, sequitur quod sit ibi una sola natura et una sola voluntas; ideo hæc positio est tamquam hæretica in sexta Synodo condemnata.

AD PRIMUM ergo dicendum est, quod operatio Christi secundum humanitatem dicitur theandrica, idest deivirilis, in quantum humanitas Christi agebat in virtute divina; et ex hoc actio humanitatis erat salutaris, sicut instrumentum agit in virtute agentis; et pro tanto dicitur nova actio facta, quia de novo factum est quod humanitas Christi est instrumentum divinitati conjunctum in unitate personæ; non autem ita quod ex duabus actionibus sit una compositio.

AD SECUNDUM dicendum, quod divinitas et humanitas Christi concurrabant ad eandem operationem inconfuse; quia utraque natura, ut in epistola Leonis Papæ (ad Flavianum epist. cap. IV) dicitur, agebat quod est sibi proprium cum communiione naturæ alterius; puta quod divina virtus sanabat leprosum coexistente tactu humani corporis, qui sortiebatur efficaciam ex virtute divina.

AD TERTIUM dicendum, quod in Christo omnes actiones ad humanam naturam pertinentes redeuntur in unam actionem propter unitatem connaturalis principii, scilicet voluntatis. Non est autem eadem ratio de humanitate et divinitate, ut dictum est.

AD QUARTUM dicendum, quod humana natura in Christo non est tale instrumentum quod solum agatur; sed quod etiam est principium actionis, in quantum habet dominium sui actus.

AD QUINTUM dicendum, quod aliquid agit virtute alterius dupliciter; uno modo in quantum movetur a virtute illius, sicut calor naturalis agit in virtute animæ; alio modo in quantum aliquid agens utitur virtute alicujus instrumenti, sicut anima videt virtute oculi; et hoc modo suppositum æternum agebat virtute humanæ naturæ.

AD SEXTUM dicendum, quod suppositum est quod est ab aliis distinctum; et ideo si natura humana haberet per se suppositum, repugnaret unioni personali. Operatio autem non importat rationem alicujus distinctionis; et ideo ratio non sequitur.

AD SEPTIMUM dicendum, quod operationes sunt conjuncti ex pluribus convenientibus in unam naturam. Talis autem non est conjunctio divinitatis et humanitatis in Christo. Unde ratio non sequitur.

AD OCTAVUM dicendum, quod ipsum intelligere est intrinsicum intellectui. Sunt autem in Christo duo intellectus, scilicet creatus et increatus; et ideo etiam est ibi duplex intelligere.

AD NONUM dicendum, quod in Christo est communicatio idiomatum; non quod sit aliqua proprietatum naturalium confusio; sed quia proprietates utriusque naturæ dicuntur de eodem supposito: et eadem est communicatio operationum, quia est idem suppositum cui attribuitur eadem operatio, divina et humana.

AD DECIMUM dicendum, quod voluntas est principium connaturale aliis potentis animæ; non autem divinitas est connaturalis humanitati; unde non est similis ratio.

AD UNDECIMUM dicendum, quod illa similitudo Athanasii attenditur quantum ad unitatem personæ, non quantum ad unitatem naturæ. Anima enim et corpus conveniunt in unam personam, et in unam naturam; et ideo dicitur una operatio humana. Divina autem natura et humana conveniunt in unam personam, sed non in unam naturam, et per consequens in unam actionem.

AD DUODECIMUM dicendum, quod agens non semper dat instrumento novam formam vel virtutem quiescentem in ipso; et tamen instrumentum in quantum movetur ab agente, consequitur quamdam intentionalem virtutem per influxum agentis, qui per instrumentum transit in effectum.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod sicut visio informat hominem mediante oculo, ita etiam actio creata informat suppositum æternum mediante natura humana.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod Christus est unus simpliciter propter suppositum; sunt tamen in eo duæ naturæ; et ideo Christus est unum agens, sed sunt in eo duæ actiones.